

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum ex operatione Dei immediata in res omnes rectè colligatur
existentia Dei in illis. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

DISPUTATIO II.

Vtrum ex operatione Dei immediata in res omnes recte colligatur existentia Dei in illis.

Scoti & Thomæ
moralium
opiniones.

Primo Scoti
argumentum.

Secundum.

Tertium.

Confirmatio.

Actio immo-
diata, nec à
Deo esse po-
tiss in id
quod distans.

Deum idem
corpus trans-
mittere po-
tiss à loco in
locum nò per
transitus me-
di.

Scoti, Gabriel, & Ochamus in 1. d. 37. in ea qui-
dem sunt sententia, vt Deum ex immensitate ac
infinitate suæ essentia, habere esse vbique arbitren-
tur; id tamen non satis ex eo probari autuant,
quod in omni loco aliquid immediatè operetur.
Præter rationes alias aduersus consequentiam hanc,
qua ex eo, quod agens aliquid operetur immediatè
aliquid alicubi, inferitur esse ibidem præsens, quas 7.
Physicorum, c. 2. q. 1. adduximus ac solimus, probat
Scotus eandem consequentiam peculiariter nul-
lam esse, si in antecedenti sermo sit de Deo.

Primo. Quoniam Deus operatur res ad extra per
suam voluntatem: nam eo ipso, quod vult aliquid
esse tali tempore, & tali loco, producit illud eo in
tempore & loco: sed voluntas atque potest velle, vt
aliquid sit in loco distanti: ac in propinquo: ergo
esto ponemus, Deum ex sua immensitate non esse
vbique, sed in determinato, ac certo loco, posset in-
de producere res immediatè in loco distante.

Secundò. Non est putandum, fuisse ante mundi
cõstitutionem vacuum infinitum, in quo toto Deus
per suam substantiam fuerit prius præsens, quam in
parte quadam eius produxerit mundum: sicut ergo
tunc prius sua potentia produxit mundum, quam
ipsius substantia, vel mundo, vel spacio, in quo est
mundus, esset præsens: ita modò necessaria non est
præsentia substantia diuina in aliquo loco: vt in eo
aliquid operetur, quin potius si per impossibile esset
distans ab aliquo loco, posset cum sua potentia at-
tingere, in eoque effectum producere.

Tertiò. Quò agens est maioris virtutis, eò potest
in remotius operari: sed Deus est infinita ac illimi-
tata virtutis: ergo esto daremus Deum non esse
vbique, posset ex vno loco operari in locum à se
distantem.

Confirmatur, quoniam ad rationem omnipoten-
tia spectare videtur, vt non solum in id, quod sibi
præsens est, sed etiam in id, quod longissimè distat,
possit operari: præsertim cum id nullam contradi-
ctionem inuoluat.

Opinio hæc non solum falsa videtur, doctrinaq;
Aristotelis apertè contraria, sed & parum tuta in fi-
de. Dixi videri falsam, quoniam sicut intellectus
percipere non potest quomodo corpus aliquod
(imò & Angelus, vt Scotus ipse affirmat) ex vno lo-
co ad alium remotum transeat, nisi per medium, ita
percipere non valet, quo pacto agens limitatum ad
certum locum, transmittere possit actionem suam
in locum distantem, quin prius aliquid in spaci-
um interiectum producat, interuentu cuius sine inter-
capedine rem distantem sua actione attingere va-
leat. Quòd enim Deus possit transmittere corpus
de loco in locum remotum, non transferendo illud
per medium, aut collocare simul idem corpus in lo-
cis distantibus (quamuis multi id negent) faciliè in-
telligitur. Etenim cum Deus propter immensitatem
suæ essentia, vbique sit præsens, resque iam produ-
cta, perinde maneant in eo eminenter, ac si produ-
cta non essent, qua de causa reproducere valet semel
corruptum: vtique si subtrahat influxum, quo
esse confert alicui corpori in aliquo loco, atque im-
mediatè illi idem esse in alio loco conferat, aut si-
mul illi vnum idem esse in distinctis locis superna-
turaliter tribuat, poterit profectò transferre idem

A corpus de loco in locum distantem, quin per me-
dium interiectum transferat, aut collocare illud si-
mul in distinctis locis. At verò quemadmodum si
Deus per vim corpus transferre vellet in locum di-
stantem, id nulla ratione fieri posset, nisi eodem cor-
pore per interiectum spaci-um traducto, nec aliud
humanus capit intellectus: sic etiam, si agens esset li-
mitatum ad certum locum, esto esset Deus ipse,
vimque ad operandum haberet infinitam, transmit-
tere non posset actionem in locum distantem, nihil
interim in medium spaci-um efficiendo: id namque
pari ratione ex natura rei fieri non posse mens ipsa
quasi intueri videtur. Quasdam alias rationes 7. Phy-
sicorum loco citato ad eiusdem rei confirmationem
adhibuimus. Dixi, eandem opinionem videri etiam
parum tutam in fide: quoniam Paulus Actorum 17.
ex eo probat, Deum non longè esse ab vnoquoque no-
strum, quòd in ipso viuamus, moueamur & simus. Et
Regius Propheta Plal. 138. cum dixisset, Quo-
mòdò facie tua fugiam? si ascendero in caelum, tu illic es: si de-
scendero in infernum, ades: si sumpsero pennas meas di-
luculo, & habitauero in extremis maris: in huius rei
probationem subiungit, Etenim illuc manus tua de-
ducet me, & tenebit me dextera tua: aut ergo autores
contrariae sententia dicant, Spiritum sanctum per
os Pauli, atque Davidis ineptam rationem reddidisse,
se inefficaxque argumentum confecisse, ad proban-
dum præsentiam Dei in rebus, aut confiteantur, ex
immediata operatione Dei in aliquo loco, satis su-
pèrque concludi præsentiam Dei in rebus, vt D.
Thomas, & communis Theologorum sententia
cum Aristotele affirmat, & ipsa ratio cuique indita
persuadet. Vnde Anselmus Monolo. 2. & 23. Quo-
niam, inquit, nihil sine Deo potest, aut esse, aut conserva-
ri, dicere cogimur Deum vbique & semper esse.

B Ad primum argumentum Scoti distinguenda est
maior propositio. Si enim ad eum sensum dicat,
Deum per suam voluntatem operari res ad extra,
quòd à voluntate liberè se determinante, vt res ali-
qua sit tali tempore & loco, emanet influxus, atque
actio realis, qua illi tribuit esse eodem tempore &
loco concedenda est: sed neganda erit tunc conse-
quentia: eiusmodi namque influxus & actio, cum
non possit emanare ad locum remotum, nisi per me-
dium, profectò emanare nequit à diuina voluntate
ita determinata, nisi etiam diuina ipsa voluntas, &
consequenter diuina essentia præsens sit loco, in
quem immediatè actio debet permanere. Si verò
ad eum sensum intelligat Deum per suam volunta-
tem operari res ad extra, vt voluntate liberè se de-
terminante, vt res aliqua sit tali tempore & loco, ita-
tim adueniente eo tempore, res illa incipiat esse in
eodem loco, absque alio influxu & actione reali
media, qua à voluntate ita determinata effluit, quo
pacto vim haberet argumentum, neganda erit ma-
ior propositio. An verò potentia executiua in Deo
distingatur aliquo modo ab intellectu & volunta-
te, quibus Deus res ad extra producit, disputabitur
inf. quæst. 25.

C Secundum argumentum petit explicationem du-
bij illius, an ante mundi constitutionem fuerit Deus
in spacio, quem modò occupat mundus: & an mo-
dò sit extra caelum in spacio infinito, in quo fuerit
ex æternitate: quoniam verò id peculiarem disputa-
tionem postulare videtur, disputat. sequenti præ-
standum erit.

Interim sequentes partem affirmantem, ad argu-
mentum respondemus, non esse quidem putandum
fuisse ante mundi constitutionem spaci-um vacuum
infinitum, cum vacuum dicatur spaci-um cõrens,
corpore

Ad primum
argumentum
Scoti.
Voluntatis
determina-
tione Deus
operatur res
ad extra, me-
diatè actione
creata, qua à
voluntate ita
determinata
emanat.

Ad secundum.

Stacium quod
est extra cae-
lum rationò
vacuu non
habet.

Spacium in-
finitum fuit
ante constitu-
tionem mun-
di in eoque
toto ex aeter-
nitate fuit
necessario
Deus.

Ad tertium.

Ad confirma-
tionem.

Scholasticorum
communior
sententia.

Prima con-
clusio.
Deus est ex-
tra caelum in
spacio infini-
to.

corpore, eodem tamen aptum repleri naturaliter: qua ratione Aristoteles negat dari vacuum extra caelum, quod tamen revera daretur, si ultimum caelum esset primum mobile, & contextum illius haberet partem aliquam eminentiorem ceteris: pars namque illa motu suo desereret perpetuo partem spatij vacuum, quam occupat, peractaque integra reuolutione, eam iterum naturaliter occuparet. At licet existimandum non sit, fuisse vacuum ante mundi constitutionem: affirmandum tamen est, fuisse spacium infinitum aptum diuina potestate repleri corpore, in quo toto propter immensitatem suae essentiae necessario ex aeternitate fuerit Deus praesens secundum suam substantiam, priusquam in parte quadam illius hunc mundum produxerit: quare negandum, est, non prius fuisse Deum praesentem spatio, in quo mundus consistit, quam in eodem creauerit mundum.

Ad tertium, si maior ita intelligatur, ut quod agens fuerit maioris virtutis, eo in remotiore locum possit agere, agendo tamen prius in medium, admittenda est: si vero aliter intelligatur, erit neganda, semper namque actio ex natura rei habet, ut exire non possit in id, quod distat, nisi per medium, idque etiam si agens sit infinitae virtutis.

Ad confirmationem negandum est, ad rationem omnipotentiae pertinere, ut in id etiam, quod longe distat, possit agere, nihil prius in medium agendo: id namque non minus ex natura rei repugnat: quam angulos trianguli non esse aequales duobus rectis. Quare si daremus Deum operari immediate in id, quod distat, cum ex se omnino oppositum postulet natura rei, quae mutari nequit, darentur duae contradictoriae simul verae, non minus, quam si quis angulos trianguli non esse aequales duobus rectis affirmaret.

DISPUTATIO III.

Utrum Deus sit extra caelum in spatio infinito.

Communior scholasticorum sententia est, Deum non esse extra caelum. Ratio eorum est, quoniam extra caelum nihil est: Deus autem dicens non est esse in nihilo. Eadem ratione affirmant, Deum ante mundi constitutionem non fuisse in spatio, quod modo occupat mundus: quippe cum non fuerit tunc eiusmodi spacium. Cum enim, ut aiunt, Deus tantum sit, vel in se ipso, vel etiam in rebus creatis, atque ante mundi constitutionem nullae fuerint res creatae: sit, ut ante mundi constitutionem solum in se ipso, non vero in aliquo alio fuisse dicens sit.

Sit nihilominus prima conclusio. Deus est extra caelum in spatio infinito, & pari ratione ante mundi creationem fuit in spatio, in quo mundum creauit. Haec est Maioris in 1. d. 37. q. 2. neque ab ea multum dissidet Richardus ibidem q. 4. art. 1. fertur etiam fuisse recentiorum Salmanticensium, eamque innuit Sorus 4. Physicorum q. 2. ad quartum in corol. 4. Eadem est apertissime Augustini 1. 1. de Ciuitate D. cap. 5. ubi ait, extra mundum esse infinitum spacium circumquaque in quo potest Deus creare infinitos mundos, in cuius variis partibus creare potuit hunc mundum, si voluisset, siquidem creauit in ea parte in qua nunc sistit. Deumque esse in toto infinito spatio quod extra caelum quaqua versus protenditur, nihil tamen in illud efficere. In libro etiam de essentia diuinitatis paulo post principium, ipse, aut quicumque eius operis autor, cum praemisisset, Deum super omnem creaturam regendo praesidere, addidit, eum extra omnia esse, & non esse

A exclusum, & intra omnia, & non esse inclusum. Eandem sententiam innuit 1. confessionum c. 2. & 3. In eadem sententia est Hieronymus super 66. caput Isaiae, ubi ait, Ac ne arbitremur caelo & terra Dei magnitudinem mensendam, in alio loco de eo legimus, Isaiae videlicet 40. Qui tenet caelum palmo, & terram pugillo, per qua ostenditur, & forinsecus, & intrinsecus, & infusus, & circumfusus, dum & solio ambiens, non includitur, & pugillo concluditur, ac palmo. Hilarius 1. de Trinitate ferè in principio, quasi concilians verba illa, Qui tenet caelum palmo, & terram pugillo, cum illis, Caelum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum, ait: Vt in his cunctis originibus creaturarum Deus intra, & extra, & supereminens, & internus, id est, circumfusus, & infusus in omnia nosceretur, &c. Damascenus 2. libro fidei orthodoxae c. 6. Caelum, inquit, est circumdatio visibilium creaturarum, & invisibilium: intra enim ipsum & intellectuales angelorum virtutes, & omnia sensibilia concluduntur: apud, determinantur ambitu. Solus enim Deus incircumscribitus est, omnia replens, omnia continens, & omnia ambiens terminans, & super omnia existens, & condens vniuersa. Bernardus quoque sermone de triplici coherentia, eandem sententiam aperte innuit, dum ait, Quod abis dilectus ex dilecto, & quaremus eum? ubi est? quid dixi miser, sed ubi non est? altior est caelo, inferno profundior, latior terra, mari diffusior, nusquam est, & ubique est, quia neque abest ulli, neque vlllo capitur loco. Haec Bernardus. Id autem quod dixit nusquam est, exposuit illis aliis verbis, neque vlllo capitur loco, quonia non ita est in loco quasi loco aliquo contineatur, sed semper existens illius superat, exceditque omnem locum qui assignari valeat. Eandem sententiam docuit Diogenes, aut (ut alij volunt) Trimegistus, qui interrogatus quid esset Deus, respondit esse circulum cuius centrum esset ubique, & circumferentia nusquam. Probari etiam potest ex illo 3. Reg. 8. Si

B caelum, & caeli caelorum te non capiunt, quanto magis domus haec, quam adificauit? Atque ex illo, quod de Beata virgine canit Ecclesia, quem totus non capit orbis terra se clausi viscera factus homo. Deinde rationibus probatur: primum, id quod existit in vno loco, si de nouo incipiat esse in alio, mutatur, ut sphaera loci, in quo toto possit esse angelus, si vna leuca, & angelus existens in dimidio leuca applicet suam substantiam ad aliam dimidiam, incipiatque esse in tota leuca, vtique mutabitur: sed Deus potest creare alium mundum extra caelum, ut Catholici omnes fateantur: Si ergo quis dicat eum modo non esse extra caelum, de nouo tamen futurum extra, si nouum mundum extra hunc mundum condatur, concedatur necesse est, Deum posse mutari, quod tamen aduersatur testimonio Iacobi 1. dicens: Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio.

D Secundo. Prius natura est aliquid secundum suam substantiam praesens alicubi, quam ibidem immediate suam operationem exerceat: ergo prius saltè natura est, Deum secundum suam substantiam esse extra caelum, quam ibidem nouum mundum producat: cum ergo semper possit producere in quocunque spatio extra caelum nouum mundum, sit, vt semper fuerit, semperque futurus sit in toto eo spatio secundum suam substantiam. Manifesta sunt omnia, potestque primum antecedens ex eo corroborari, quod praesentia, seu coniunctio agentis immediati cum passio, ex eo asseritur ab Arist. 7. Physicorum, & 1. de generatione necessaria ad actionem immediatam, quonia illa est proxima, atque debita collocatio agentis & patientis ad actionem immediatam, eo quod agens transmittere non possit actionem in id, quod distat, nisi prius agat in medium: appropinquatio vero ex omnium sententia prius